

Ady Endre:

A Duna vallomása

Megtudtam, hogy titkokat rejteget
A mi Dunánk, ez a vén róka,
Mikről talán sohasem álmodott
Az ősi barlang-tüzek óta
Ez a közönyös Európa.

Megloptam a vén Iszter titkait,
Titkait az árnyas Dunának,
Magyar földön ravasz a vén kujon,
Hisz látott ő már búsabb csodákat,
De akkor pletyka kedve támadt.

Vallott nekem, nem is tudom, mikor:
Tavaszi volt és ő csacska részeg.
Táncolt, dalolt, kurjongatott, mesélt,
Budapestre fitymálva nézett
S gúnyos nótákat füttyöbrészett.

Talán Szent Margit híres szigetén
Állott velem részegen szóba.
(Ma is félve kalimpál a szívem
S hajh, már régen késik e nóta.
Ugy-e Iszter, vén folyam-róka?)

Nagy komoly lett akkor a vén Duna,
Torkán hült vad, tavaszi kedve.
Olyan volt, mint egy iszákos zseni,
Alig mert nézni a szemembe
S én vallattam keményen, egyre.

„No, vén korhely, láttál egy-két csodát,
Mióta ezt a tájat mossa
Sápadt vized, árnyas, szárnyú vized,
Mely az öreg árnyakat hozza.
Gyónjál nekem, vén falurossza.“

„Mindig ilyen bal volt itt a világ?
Eredendő bűn, lanyha vétek,
Hideglelés, vergődés, könny, aszály?
A Duna-parton sehse éltek
Boldog, erős, kacagó népek?“

S halk mormolással kezdte a mesét
A vén róka. Igaz az átok,
Mít már sokan sejtünk, oh mind igaz:
Mióta ő zúgva kivágott,
Bejött népet itt sohse látott.

A Duna-táj bús villámhárító,
Fél-emberek, fél-nemzetcskék
Számára készült szégyenkaloda,
Ahol a szárnyakat lenyesték
S ahol halottasok az esték.

„Sohse lesz másként, így rendeltetett“
Mormolta a vén Duna habja,
S boldogtalan kis országok között
Kinyújtózott a vén mihaszna.
És elrohant tőlem kacagva.

Vojvodina történetének vázlata

(Tizedik, befejező közlemény)

A Bach-rendszeren az osztrák csapatoknak 1859-ben az olaszoktól elszenvedett veresége után lehetett csak rést ütni. Ezután kezdődtek meg az alkotmányos harcok a gyülekezési-, szólás- és sajtószabadságért, népi és nemzetiségi jogokért, demokráciáért. A magyarok az 1848-évi alkotmányt követelik és Bécs még egyszer megpróbálja őket a szerbekkel sakkban tartani. Csakhogy időközben Miletic Szvetozar és a szerbek nagyrésze belátta, hogy „nagyobb szegény volna annyi tapasztalat után ismét más esz-közévé válni, mint az erőszak és igazságtalanság áldozata lenni.“ (Miletic szavai!) Ezért a Bécs szolgálatában álló Rajačić érsek által összehívott szerb nemzetgyűlésen igen heves jelenetekre került sor. Miletic a magyar szabadelvűekkel együtt a leghevesebben ellenzi a Bécsre támaszkodás politikáját és a szerbek, magyarok, románok és más nemzetek önálló nemzetiségi politikáját követeli. Itt a szerb közélet legnagyobbjai (Zmaj, Polit Desancic és mások) egy vonalon vannak a magyar politika vezéregyéniségeivel (Eötvös, Jókai, Deák, stb.). Sajnos, ez az egyetlen célravezető politikai vonal a szerbek nemzetgyűlésén, a császári kormánybiztos közbelépése következtében, nem tudott teljes győzelmet aratni, a gyűlés résztvevőinek jórésze a szabad vajda-választás, önkormányzat, önálló törvényhozás és pénzügyek ígéretére újra a bécsi irányzatot választotta. Alig pár hónappal később be kellett látnia, hogy a nemzetgyűlés a bécsi kormány eselfogása volt csak, amellyel a magyarokra akart ráijeszteni.

Az 1861-évi osztrák-magyar tárgyalások nem vezettek eredményre, s miután a Miletic által vezetett szerb nemzetiségi mozgalom is kezdett nagy erőre kapni, Ausztria megkísérli még egyszer az erőszak fegyverét használni. 1861 november 5-én Ferenc József az u. n. ideiglenes — félig abszolutista, félig alkotmányos — rendszert vezet be, feloszlatja a magyar és horvát nemzetgyűlést, betiltja Miletic lapját, teljhatalmu biztosokat meneszt mindenhová és mindent elkövet, hogy a növekedő politikai mozgalmaknak gátat vessen. A porosz és olasz háborúk balsikerei